HOOFDSTUK 15

INTERNATIONALE VERHOUDINGEN

§ 1. *De grondslagen der internationale economische verhoudingen*

Bij de wederopbouw der economische samenleving na de oorlog zullen de internationale verhoudingen bijzondere aandacht vergen, omdat het in de aard van een oorlog ligt, dat juist deze verhoudingen geheel verbroken zijn. Bovendien zijn de grootste moeilijkheden in het tijdvak 1919—1939 juist op dit terrein voorgekomen. De anarchie in de internationale verhoudingen betekende telkens opnieuw een bedreiging der verschillende volkshuishoudingen. Het adagium dat de ondertoon onzer beschouwingen hierover zal zijn luidt dan ook: het is nodig dat een deel van de nationale souvereiniteit op economisch gebied wordt overgegeven aan een internationaal lichaam, opdat van één punt uit de ontwikkeling der economische verhoudingen niet alleen kan worden gadegeslagen, maar waar nodig beïnvloed of zelfs geregeld. Dit behoeft uiteraard weer niet te betekenen, dat de volledige souvereiniteit naar dat internationale centrum overgaat. In het volgende zal onze zienswijze op dit punt blijken.

Opdat men zich een beeld kan scheppen van de meest gewenste internationale verhoudingen op economisch terrein, is het goed dat men zich eerst afvraagt, welk doel in internationale economische zaken het meest begeerd moet worden. Daartoe dienen wij ons de *aard* en de *mogelijkheden der internationale economische samenleving* goed te realiseren.

De wereld is verdeeld in een aantal territoria die zeer ongelijk zijn wat betreft de technische-economische kwaliteit der bevolking en wat betreft de omvang van de daarin aanwezige natuurrijkdommen en kapitaalrijkdommen per hoofd dier bevolkingen. Er

zijn rijk met natuurgaven gezegende landen en imperia en er zijn zeer arme; er zijn evenzo rijk met kapitaalgoederen gezegende en daaraan zeer arme. Een en ander wordt zeer duidelijk gedemonstreerd door het onderstaande getallenoverzicht:

Grond-, grondstoffen- en kapitaalgoederenrijkdom van een aantal gebieden

Gebied	Oppervlakte in km² per 1000 inwoners	Index van de grondstoffenrijkdom[1]	Machineverbruik per hoofd der bev. in RM/jaar[2]
China	12,5	0,1	0,2
„Brits"-Indië	13,2	0,4	0,7
Polen	12,1	0,5	4,0
Frankrijk met kol. en prot.	115	0,6	(14,0)
Japan met kol en prot.	16,7	0,7	(6,3)
Brazilië	188	0,8	2,8
Nederland en overz. gew.	30	0,8	3,0(23,0)
Italië en kol.	68	1,0	(9,7)
Duitsland	7,1	1,3	35,8
Groot-Brittannië met kol. en prot., behalve Indië	101	1,5	(53,4)
Rusland	128	1,6	4,0
Ver. Staten	73	4,4	126,7
Unie v. Z.-Afrika	144	6,0	13,2
Australië	1166	7,5	46,5
Canada	885	8,3	93,2

De cijfers tussen haakjes hebben alleen op de moederlanden betrekking.

Het bestaan van deze grote verschillen is velen onbekend en dit is vaak oorzaak van een geheel verkeerd inzicht in de internationale economische verhoudingen. Wij vestigen speciaal de aandacht op de lage cijfers van het machineverbruik in landen als China, Indië en ook Rusland. Men overdrijve zijn voorstelling over de economische kracht van b.v. dit laatste land niet.

Overigens dient men te bedenken dat de inwoners van een bepaald land niet altijd tevens de bezitters van de natuurrijkdommen en kapitaalgoederen van dat land zijn: deze kunnen eigendom zijn van buitenlandse beleggers. Ook is het mogelijk dat een bepaald gebied staatkundig ondergeschikt is aan een ander gebied

[1] Volgens H. Kranold, The International Distribution of Raw Materials, p. 100.

[2] Volgens E. Wagemann, Struktur u. Rhythmus der Weltwirtschaft, p. 406 e.v.

(koloniale verhouding). Beide vormen van vreemde heerschappij — hetzij van het persoonlijk bezit, hetzij van het politieke bezit — kunnen samengaan, maar behoeven dat niet te doen. De Zuid-Amerikaanse staten zijn politiek vrij, maar veel kapitaal is het eigendom van Noord-Amerikanen.

De natuurlijke en kapitaalrijkdommen hebben een grote invloed op de productiviteit van de arbeid en daardoor op de productie en op de *levensstandaard van de bevolking*. Zeer globaal gesproken kan men zeggen dat een tweemaal zo hoge levensstandaard kan worden bereikt door een acht- of zestienmaal zo hoge kapitaalhoeveelheid per hoofd der bevolking. De landen met de zeer hoge levensstandaarden — de Verenigde Staten, Canada, Australië en Zuid-Afrika (voor wat de blanke bevolking betreft tenminste) — hebben zeer veel meer kapitaal- en natuurlijke rijkdommen per hoofd der bevolking dan de landen met een zeer lage levensstandaard, zoals China en Indië. Hoe armer een land aan kapitaal is, des te grotere vooruitgang in de productie wordt door een kapitaal van b.v. *f* 1 millioen veroorzaakt; des te hogere rente wordt dan ook van zulk een kapitaal gemaakt. Daarom is er een voortdurende trek van kapitaal geweest van de kapitaalrijkere naar de kapitaalarmere gebieden. Deze stroom wordt slechts geremd door factoren van onbekendheid, van onzekerheid in de politieke verhoudingen e.d. In de negentiende en het begin van de twintigste eeuw, toen de politieke verhoudingen in het algemeen stabieler werden, is deze „*kapitaalexport*" dan ook steeds toegenomen; in de periode na de Eerste Wereldoorlog is er grote stagnatie ingetreden.

Ook de beloning van de arbeid is verschillend; deze is het hoogste in landen met grote arbeidsproductiviteit en dit zijn de landen met een zeer grote rijkdom aan natuurgaven en kapitaal. Er is daarom een tendentie tot *landverhuizing* van de arme naar de rijke gebieden. Deze is echter om allerlei politieke redenen na de Eerste Wereldoorlog tot staan gekomen.

Naast deze bewegingen van de „productiefactoren" kapitaal en arbeid zijn er ook bewegingen van *producten* van het ene land naar het andere. Deze zijn voornamelijk hieraan toe te schrijven, dat het ene land relatief geschikter is om het ene product te maken, het andere land relatief geschikter om het andere te maken. Het gaat daarbij, zoals de theorie van de internationale goederenhandel

ons leert, niet om de absolute, maar om de relatieve geschiktheid. Voor alle duidelijkheid herhalen wij een bekend voorbeeld. Wanneer het vervaardigen van graan en van steenkool per ton in land A resp. 100 en 200 arbeidsuren en in land B resp. 200 en 300 uren kost, is in absolute zin land A voor het produceren van beide geschikter. Niettemin zal het toch voordeliger zijn voor land A om alleen graan en voor land B om alleen steenkool voort te brengen. Want voor land B is een ton graan evenveel waard als ⅔ ton steenkool en het zal dus desnoods bereid zijn om voor een ton graan ⅔ ton steenkool te ruilen. Honderd uur arbeid zal aan de inwoners van land A dus eventueel ⅔ ton steenkool opleveren, wanneer zij zelf graan produceren en dat bij B ruilen voor steenkool; zouden zij zelf de steenkool hebben geproduceerd, dan zouden zij slechts ½ ton hebben verkregen. Het resultaat van deze internationale arbeidsverdeling — die zich natuurlijk alleen volledig kan doen gelden bij vrij handelsverkeer — is, zoals gezegd, dat ieder land datgene voortbrengt waartoe het relatief het geschiktst is, naar de arbeidscapaciteiten zijner bevolking of naar zijn bodemgesteldheid. De volkeren die over de gehele linie in absoluut opzicht minder presteren moeten daarbij dan genoegen nemen met een lagere beloning per uur arbeid. Zo worden tegelijk de verschillen in levensstandaard en de verschillen in de samenstelling der productie verklaard.

§ 2. *Richtlijnen voor de toekomst; de kapitaalbeweging*

Met deze feiten moet men dus rekenen, wanneer men de ideale toestand en de ideale ontwikkeling op internationaal-economisch gebied wil uitstippelen. Deze laatste is overigens behalve op de feiten natuurlijk eveneens gebaseerd op een subjectieve opvatting van het algemeen belang, zoals men dat in internationaal-economisch opzicht ziet. Voortbouwende op wat wij in hoofdstuk 12 hebben betoogd over de inrichting der maatschappij, stellen wij hiervoor een verdergaande *nivellering van de levensstandaarden* als eerste en voornaamste punt. De grote verschillen die er thans bestaan tussen de rijkste en de armste volkeren zijn niet rechtvaardig; zij komen grotendeels voort uit verschillen in rijkdom en slechts voor een kleiner gedeelte uit verschillen in aanleg. Wanneer men de Chinese bevolking van meer kapitaalgoederen voorziet, zal zij in staat zijn een hogere arbeidsproductiviteit te ontwikkelen en

zich daarmee een hogere levensstandaard te veroveren. De grote verschillen zijn evenmin doelmatig. Zij zijn een voortdurende bron van conflicten die — dat is nu wel zonneklaar — vanuit economisch opzicht voor de internationale gemeenschap hoogst schadelijk zijn. Ongetwijfeld zijn er voor deze conflicten ook andere oorzaken en gelooft niemand dat ze de wereld uit zouden zijn, wanneer maar de levensstandaarden genivelleerd zouden zijn; doch wij beperken ons hier tot het economisch aspect der zaken.

Een nivellering der levensstandaarden kan op verschillende wijzen worden verkregen. De oudste is die van de migratie, waarbij de mensen naar de natuurrijkdommen trekken. Nu de kapitaalrijkdommen allengs belangrijker zijn geworden, is het ook mogelijk, dat de mensen op de plaats blijven waar zij zijn en de kapitaalgoederen worden verplaatst (kapitaalexport en -import). Daarmee kan weliswaar nooit een algehele nivellering der levensstandaarden worden verkregen; doch toch wel een zeer vergaande. Men heeft wel eens betoogd, in de strijd om de *„toegang tot de grondstoffen"*, dat deze strijd geen zin heeft, omdat de grondstoffen die in de gebieden met grote natuurlijke rijkdommen worden voortgebracht, gelijkelijk aan ieder land ter beschikking staan, wanneer maar vrije handel mogelijk is. Ofschoon dit laatste, zo geformuleerd, wel waar is, is de strijd om de natuurrijkdommen daarmee niet zonder zin verklaard. Want het gaat daarbij niet alleen om de grondstoffen zelf, maar ook om de productiemogelijkheid daarvan. Ook die levert voor een deel der bevolking een bestaan. Er kunnen in een woestijn in het algemeen geen mensen een bestaan vinden, doch wel in een gebied waar steenkool onder de grond zit. Niettemin is deze kwestie van niet al te veel belang, omdat de welvaart die uitsluitend een gevolg is van grotere natuurrijkdommen inderdaad een niet zeer groot deel van de totale welvaart uitmaakt; de welvaart voortkomende uit kapitaalgoederenbezit en arbeid is veel belangrijker.

Daar het voorlopig om politieke en militaire redenen niet zeer opportuun is om belangrijke migraties te organiseren, zullen wij ons in dit betoog verder concentreren op de kapitaal- en goederenbeweging. Zoals wij al opmerkten, is kapitaalverplaatsing het middel bij uitnemendheid om de productiviteit van de arbeid in de achterlijke landen omhoog te brengen. Bovendien is echter het rendement van het kapitaal in die landen ook het hoogst, zodat het

eigenbelang van de kapitaalbezitters hier in dezelfde richting wijst als het algemeen belang. De voornaamste problemen die in de practijk rijzen, zijn die van zekere garanties over de goede besteding en de betaling van rente en aflossing. Hier moeten juist politieke organen worden ingeschakeld. Een eerste vereiste is dat de landen die voor de kapitaalverstrekking in aanmerking komen over een voldoend krachtig bewind beschikken en een tweede dat er een internationale instantie met voldoende gezag bekleed is die de verdeling der kapitalen regelt. Beide vraagstukken zijn oplosbaar, wanneer slechts de wil aanwezig is; men mag hopen dat geen moment daartoe gunstiger is dan het einde van een oorlog, waardoor de misère van de internationale anarchie zo duidelijk is gebleken.

Eerst wanneer in deze richting van nivellering der levensstandaarden een goed eind weegs is afgelegd, zal het betekenis hebben om te trachten, de arbeidsvoorwaarden internationaal meer met elkaar in overeenstemming te brengen. Zonder deze economische grondslag is zulks een illusie.

Een dergelijk programma betekent in zoverre een opoffering voor de volkeren, die over veel kapitaal beschikken, dat zij hun eigen levensstandaard met dat kapitaal ook zouden kunnen verhogen, zij het in veel geringere mate dan de verhoging van de levensstandaard der armere volken die mogelijk is met dezelfde kapitalen. Hierin hebben vooral de Angelsaksische landen een offer te brengen; want de reservering van de nationale kapitalen voor die landen — die in de periode 1919—1939 heeft plaats gehad — heeft reeds geleid tot een divergentie in de welvaartsontwikkeling, die vóór 1914 in veel mindere mate is opgetreden. Ten aanzien van deze kwestie onderschrijven wij ten volle wat Carr daarover opmerkt:[1]

„Few people are yet willing to recognise that the conflict between nations, like the conflict between classes, cannot be resolved without real sacrifices, involving in all probability a substantial reduction of consumption by privileged groups and in privileged countries".

§ 3. *De internationale handel*

Beschouwen wij thans de internationale goederenruil. Deze

[1] E. H. Carr, The Twenty Years' Crisis, 1919—1939. Londen 1939, p. 304.

brengt ons op de oude tegenstelling tussen vrijhandel en protectie. Wij menen de discussie over dit onderwerp aldus te mogen samenvatten.

Indien en voorzover vaststaat, dat ieder aan de productie kan deelnemen, wordt het hoogste totale product zowel voor ieder land als voor de wereld als geheel verkregen door vrije handel. Dan toch zal ieder datgene produceren waarvoor hij relatief de grootste geschiktheid bezit. Elke afwijking van deze verdeling, door het handhaven van een productie waarvoor een bepaalde groep minder geschikt is, betekent een minder groot product. Dit kan in het belang zijn van de bezitters van bepaalde productiemiddelen — doch dan slechts zolang als die productiemiddelen niet vervangen kunnen worden — en in het belang van de oorlogvoering, die wij echter als een aan de welvaart vreemd element beschouwen. Doch in het algemeen economisch belang is het — onder de gemaakte veronderstelling — niet.

Zodra door welke omstandigheid dan ook niet ieder aan de productie kan deelnemen en dit door nationale planhuishouding in de een of andere vorm wèl kan worden bereikt, kan het voor een bepaald land en zelfs voor de wereld als geheel voordeel hebben om protectionistische maatregelen te nemen. Dit kan in het bijzonder het geval zijn, wanneer men zich daarbij niet laat leiden door een streven naar maximale productie, doch naar maximale werkgelegenheid. Sociaal kan dit verdedigbaar zijn.

Wanneer door dumping de prijsvorming „vervalst" is, kan als tegenweer bescherming geboden zijn. Dumping is echter slechts mogelijk, wanneer elders protectie in de een of andere vorm plaats heeft.

De voordelen van vrijhandel zijn daarom naar onze mening slechts dan zeker, wanneer volle bezetting van het productieapparaat is gewaarborgd; in dat geval is vrijhandel dan echter ook inderdaad beter dan bescherming; een uitzondering kan worden gemaakt voor tijdelijke bescherming tot zgn. opvoeding van een bepaalde industrietak.

Wanneer wij kunnen aannemen — en op grond van het voorgaande doen we dat —, dat volle bezetting van het productieapparaat een bereikbaar ideaal is, is het duidelijk, dat wij als richtlijnen voor de toekomstige handelspolitiek ook de vrije handel zien,

d.w.z. de handel op economische grondslagen. Dit behoeft niet juist te betekenen dat niet een zekere continuïteit wordt nagestreefd en dat niet overheidsinvloed op de handel in bepaalde opzichten mogelijk zou zijn; het betekent vooral dat invoerrechten en contingenteringen in principe niet worden verheven tot het voornaamste instrument van handelspolitiek en zoveel mogelijk worden verminderd.

De realiteit van de periode 1919—1939 was met deze richtlijn niet in overeenstemming. De onvoldoende internationale samenwerking, gevoegd bij de neiging tot het planmatig beheersen der nationale economie, en gevoegd bij groepsbelangen en kortzichtigheid, heeft tot een impasse in dit opzicht geleid. De door het vredesverdrag geschapen nieuwe landen hebben hun industrie nog moeten opkweken; de Verenigde Staten hebben van hun protectionisme nog geen afstand kunnen doen en de crisis van na 1929 heeft de behoefte aan een nationale beheersing der productie doen groeien, toen dat internationaal nog niet mogelijk bleek. Zodra men internationaal voldoende leiding zal kunnen geven, zal dit alles overbodig worden of hoogstens als een tweede verdedigingslinie in reserve kunnen worden gehouden.

Verandering in de richting van vrije handel is dus aan te bevelen. Daarbij behoeft men niet ineens in uitersten te vervallen. De nadelen van bescherming, mits daarbij volle bezetting behouden blijft, zijn niet zo groot als de enthousiaste voorvechters van de vrijhandel wel hebben willen doen geloven. Wanneer een bepaald volk niet juist de goederen voortbrengt, waarvoor het het meest geschikt is, maar goederen waarvoor het iets minder capaciteiten bezit — de verschillen zijn meestal niet zo verbazend groot — is het verlies in productie niet zeer groot. Het voorbeeld van de volledige autarkie zegt hier weinig, omdat dat nooit werkelijk is gepropageerd en slechts noodgedwongen, door geblokkeerden, is toegepast.

Het is ook niet gewenst dat de productie aan grote plotselinge veranderingen wordt onderworpen. Daarom is een geleidelijke vermindering der belemmeringen het beste, zoals ook trouwens reeds door velen in de periode 1919—1939 is betoogd. Hierbij is een centrale instantie, waarin de verschillende volkeren zeggenschap hebben in overeenstemming met hun belangen bij de internationale handel, onmisbaar. De regeringen zullen, wat hun handelspolitiek

betreft, dan ook niet meer vrij zijn; zij zullen wel eigen initiatief kunnen doen gelden, doch zullen voor de uitvoering der plannen de goedkeuring behoeven van deze centrale instantie.

§ 4. *De handhaving van het evenwicht in de betalingsbalansen*

Nauw samenhangend met de handelspolitiek zijn de vragen van de monetaire politiek. Evenveel moeilijkheden als de plotselinge en autonome veranderingen in de contingenten en invoerrechten hebben de veranderingen in de koersen veroorzaakt. Deze waren meestal een gevolg van het verloren gaan van evenwicht in de betalingsbalans. Terwijl het nu inderdaad vanuit een oogpunt van internationaal economisch belang ontoelaatbaar is, dat een bepaald land op eigen gezag zijn koers wijzigt, en daarop dus moet worden toegezien, moet aan de andere kant het recht van ieder land op een betalingsbalans die in evenwicht is worden erkend. De beste wijze waarop dit evenwicht kan worden gewaarborgd is dat een internationaal lichaam, b.v. een internationale bank, ook hier toezicht houdt en maatregelen beoordeelt en goedkeurt, wellicht ook zelf daartoe het initiatief neemt.

De betalingsbalans van een land kan in moeilijkheden geraken, wanneer de vraag naar de producten van dat land vermindert; wanneer de invoerbehoefte groter wordt; wanneer er groter kapitaalinvoer plaats heeft en in meer gevallen. Alle economische gegevens die op deze verschijnselen betrekking hebben, moeten door bedoeld centrum — zeggen wij een internationale bank — worden gevolgd, opdat tijdig maatregelen kunnen worden beraamd. Als eerste middel tot het overbruggen van moeilijkheden zijn internationale kredieten te noemen; gaat het om blijvende moeilijkheden, dan zal een wijziging van de koers der valuta van het betrokken land nodig zijn. De internationale bank zal in beide aangelegenheden het laatste woord dienen te hebben en zal er naar moeten streven om de wijzigingen in het koersniveau zo geleidelijk mogelijk te doen geschieden.

Het is ondertussen mogelijk dat men met wijzigingen in het koersniveau geen voldoende aanpassing kan bereiken. De gedachtengang die ten grondslag ligt aan de zienswijze dat dit wel het geval zou zijn, is de volgende. Door verlaging van de koers zal de uitvoer van het betrokken land bevorderd, de invoer belemmerd

worden. Daardoor zullen de ontvangsten aan vreemde valuta van bedoeld land toenemen en door de koers maar voldoende te doen dalen zal men elk „gat" in de balans kunnen stoppen. In deze gedachtengang zijn enkele zwakke schakels. Dat de uitvoer zal stijgen is wel waarschijnlijk, ofschoon zelfs dat niet van zelf spreekt; de hoeveelheid van de uitvoer zal stijgen, maar de waarde daarvan in vreemde valuta niet noodzakelijk. Dat echter de invoer zal dalen, is niet alleen niet zeker, maar zelfs onwaarschijnlijk. Want een stijgende uitvoer verlangt stijgende invoer van grondstoffen; hij brengt voorts stijgende inkomens (in nationale valuta) mee en op grond daarvan wellicht ook nog stijgende invoer van andere goederen. De waarde dezer goederen zal, in buitenlandse valuta, zeer goed eveneens kunnen stijgen en het is dus niet bij voorbaat zeker, dat ook het verschil tussen uit- en invoerwaarde zal stijgen.[1] Ook de rentebalans kan door devaluatie ongunstig worden beïnvloed, nl. wanneer het betrokken land een grote schuld in buitenlandse valuta bezit. Het zou dus wel eens kunnen, dat andere middelen moeten worden gebezigd om het evenwicht in de betalingsbalans te herstellen; dat kunnen dan moeilijk andere zijn dan invoerbeperkingen. De internationale bank zal er, in overleg met de instantie die de handelspolitiek regelt, naar moeten streven om hier de beste oplossing te vinden.

Tevens is door een dergelijke leiding de waarschijnlijkheid van koersfluctuaties door speculatieve invloeden verminderd. Mochten deze zich niettemin voordoen, dan beschikt men tegenwoordig over meerdere middelen ter breideling; in de eerste plaats kan de internationale bank, die over ruime fondsen dient te beschikken, door aan- of verkopen op de vrije markt tegenbewegingen in het leven roepen. In ernstiger gevallen zijn directe reguleringen van de valutahandel mogelijk.

Men zal zich wellicht afvragen of door de beschreven inrichting

[1] Dit betekent niet anders dan dat het evenwicht op de wisselkoersenmarkt labiel kan zijn. Deze gedachte, hoewel in strijd met de gangbare opvattingen, is met de ervaringen op het gebied van koersbewegingen niet noodzakelijk in strijd. Ofschoon ook andere oorzaken zijn aan te geven, is het merkwaardig dat de depreciatie van de mark na 1919 nooit tot een evenwicht heeft geleid, terwijl het grote moeite heeft gekost, de franc is evenwicht te krijgen. Toen het pond gedevalueerd werd, heeft men tegelijkertijd protectie toegepast. Bovendien is de goudvoorraad van de goudlanden na deze devaluatie sterker gestegen dan die van Engeland.

van het internationale betalingsverkeer wel de *soepelheid* wordt verkregen die nodig is om, zoals in het verleden is gebleken, op de wisselende omstandigheden snel te kunnen reageren. Daarop luidt het antwoord, dat de behoefte aan soepelheid zal verminderen naarmate de conjunctuurbeweging meer in vaste banen zal worden geleid; dat voorts de soepelheid hier niet in de eerste plaats wordt gezocht in prijs-, loon- en koersbewegingen, doch meer in wat wij tegenwoordig noemen quantiteitenbewegingen. Wij zouden ook kunnen spreken van omzetbewegingen. Indien de conjunctuur dreigt in te zinken: niet het remedie zoeken in prijsaanpassingen, doch in compenserende omzetten; indien de betalingsbalans een gat dreigt te vertonen: niet alleen koersaanpassing, maar kredietverlening of transacties van egalisatiefondsen.

Bij dit alles is de discussie over de vraag of men al dan niet het *goud als dekkingsmiddel* moet aanvaarden van ondergeschikt belang. Men kan — dat is nu zelfs voor de practici ook wel duidelijk — een volkomen gezonde geldvoorziening baseren op een dekking van staatsobligaties, als het nodig is. Het goud biedt echter zekere gemakken en, als men wil, een extra grendel op de deur. Er is echter een geheel andere reden, nl. de wenselijkheid van de stabiliteit van het prijspeil van grondstoffen, die het gewenst maakt, het dekkingsmateriaal uit te breiden, en wel met pakketten van grondstoffencelen van een bepaalde samenstelling. Een dergelijk pakket zou moeten bestaan uit celen, recht gevende op bepaalde hoeveelheden grondstoffen van verschillende soort en in vaste verhoudingen, b.v. in de verhoudingen van het wereldverbruik of de wereldvoorraden. Het zou te allen tijde tegen een vast bedrag in betaalmiddelen inwisselbaar moeten worden gesteld. Op die wijze zou de gemiddelde prijs dezer grondstoffen (gewogen naar de samenstelling van het pakket) steeds constant kunnen worden gehouden, althans niet kunnen dalen beneden de vastgestelde prijs[1].

§ 5. *De concurrentie van het verre oosten; Nederlandse belangen*

Een pleidooi voor een terugkeer tot de vrije handel impliceert eveneens toelating, in principe, van de concurrentie van het verre oosten, met name Japan. Betekent dit niet de ruïne voor bepaalde

[1] Zoals men weet, is deze „grondstoffenstandaard" door Prof. Goudriaan voorgesteld.

industrietakken in de westelijke landen, met hun hogere levensstandaarden en lonen of wel het neerdrukken van de levensstandaard onzer arbeiders op die van het verre oosten? Natuurlijk zullen er tendenties in die richting zijn en vraagstukken rijzen, die niet alle eenvoudig zijn op te lossen. Doch naar onze overtuiging vergist men zich in de omvang waarin deze krachten zich zullen voordoen en zullen doorwerken. En men vergist zich daarin voornamelijk, omdat men steeds de ervaring in de wereldcrisis als uitgangspunt kiest. Daardoor ziet men de productiecapaciteit van het verre oosten te groot; toen ook daar productiemiddelen braak lagen, was er enige reserve, doch in het algemeen is de kapitaalgoederenvoorraad daar beperkt en is die reserve dus spoedig uitgeput. Dan zullen ook daar de prijzen stijgen. Bovendien betekent het aanbod van goedkope Japanse goederen dat onze eigen kosten van levensonderhoud omlaag gaan, waardoor eventueel de geldloonvoet kan dalen, zonder dat de koopkracht der lonen daardoor daalt. Japan zal voorts, indien het grotere welvaart verkrijgt door zijn exporten, als koper kunnen optreden op onze markten. Het belangrijkste is echter dat het hier, gezien over de gehele volkshuishouding, gaat om aantallen arbeiders die betrekkelijk bescheiden blijven. Indien deze om de genoemde reden werkloos worden, zal er een reden zijn om de koers van b.v. de gulden te verlagen en men zal met een betrekkelijk matige verlaging reeds een toeneming van de werkgelegenheid in andere bedrijfstakken kunnen bereiken, die de eerstgenoemde werkloosheid compenseert. Op deze overwegingen menen wij, op langere termijn bezien, dit bezwaar minder ernstig te mogen beoordelen dan vele andere schrijvers.

Aanvaarding van de vrijhandel als uiteindelijk doel ener wijziging in de internationale handelspolitiek zou voor Nederland in het algemeen gesproken voordelen brengen, niettegenstaande het feit dat ons land sedert de dertiger jaren ook meer en meer was overgegaan tot beschermende maatregelen. Deze maatregelen toch *sproten in hoofdzaak voort uit de abnormale toestand van de wereldmarkten als gevolg van de crisis*. Indien na de oorlog de conjunctuurpolitiek er in zal slagen om de toestand van volle bezetting van het wereldproductieapparaat beter te benaderen dan in de crisistijd het geval was, is deze abnormaal slechte toestand van de wereldmarkten niet meer te vrezen. Onze uitvoer zal dan niet meer met prijzen be-

hoeven te rekenen die ten enen male onvoldoende zijn om de kosten te dekken, terwijl aan de andere kant ook geen overmatige invoer behoeft te worden gevreesd. Nederland zal daarom zonder bezwaar voor de eigen volkshuishouding kunnen medewerken aan het herstellen van de vrije goederenruil door opheffing van de contingenteringsmaatregelen en van de bijzondere invoerrechten in verband met de landbouwcrisiswetgeving. Daar het de bedoeling is dat het herstel in etappen wordt volbracht en daar verder de mogelijkheid bestaat om door wijziging van de pariteit van de gulden een tegenwicht te vormen tegen eventuele ongunstige verschuivingen in de werkgelegenheid, zijn voldoende middelen beschikbaar ter voorziening in overgangsmoeilijkheden.